

VIOLÈNCIA I REPRESSIÓ A LA REREGUARDA REPUBLICANA. L'EXEMPLE DEL PLA D'URGELL

Per Francesc Rebolledo i Bonjoch

EXPLICACIÓ

La conspiració militar feixista a Catalunya va ser preparada per militars de la guarnició de Barcelona, que estaven conjurats amb companys d'armes de les ciutats catalanes. Suport civil en van tenir poc, i eren nuclis d'extrema dreta, sobretot tradicionalistes i falangistes.¹

El 19 de juliol de 1936, al fracassar a Catalunya el cop d'estat feixista, va suposar la desintegració de l'aparell del govern republicà, representat a Catalunya per la Generalitat. L'apropiació d'armament per part del poble i la pèrdua de disciplina per part de les forces d'ordre públic van afeblir el govern.

El fet que Francesc Cambó, des de l'exili, proporcionés diners als feixistes, va fer que la gent de la Lliga fossin vistos com a col·laboradors de l'aixecament militar. Igualment, la carta "Colectiva del Episcopado Español a los obispos del mundo entero", document de l'1 de juliol de 1937, redactada pel bisbe Isidre Gomà a instàncies del General Franco, que ocasionà que tots els bisbes espanyols (llevat de Vidal i Barraquer) es posicionessin a favor del cop d'estat de Franco, va fer que molts veiessin els representants de la Religió Catòlica com a col·laboracionistes dels feixistes.

També, a partir del 19 de juliol de 1936, hi va haver a tot Catalunya una revolució desorganitzada i amb ideals que abastà tots els àmbits, amb la qual cosa va aparèixer la violència, en què les forces esquerranes van estar des-

1) Joan VILARROYA. *Violència i repressió a la rereguarda catalana 1936-1939*. Tesi doctoral dirigida pel Dr. Josep Termes. Facultat de Geografia i Història Universitat de Barcelona, any 1988, pàg. 35

bordades a pobles i ciutats per la violència sectària, per l'oportunisme i les revenges personals. Els delinqüents comuns van sortir de les presons, que van quedar buides.²

LA PERSECUCIÓ DE RELIGIOSOS

A més de la formació de patrulles de control i comitès revolucionaris, van aparèixer individus que van impulsar amb els seus actes el creure que acabar amb els religiosos era acabar amb tot el que l'Església catòlica significava. Un reguitzell de comitès de tot tipus es va escampar per tot Catalunya amb l'ànim d'anihilar els religiosos.³

La Generalitat no va tindre força institucional per aturar totes les desgràcies que es van produir, i només actua indirectament per salvar la vida amenaçada de religiosos, protegint temples i proporcionant passaports falsos per fugir a l'estranger.⁴

A la rereguarda catalana, la formació de comitès va donar el poder a les organitzacions que estaven més arrelades a cada poble o ciutat. Però a les zones rurals catalanes hi va haver, a més, enfrontaments entre els partidaris de les col·lectivititzacions i els petits propietaris.⁵

Alguns expliquen que a Golmés no hi va haver cap persecució, ni de religiosos ni de persones de dretes, ja que el rector de Golmés, Mn. Josep Cuadros, el van protegir amagant-lo, per obra de l'alcalde de Golmés. I que els llibres parroquials es van salvar perquè el jutge municipal de Golmés els va amagar. Seria una mena d'oasi en tot el que es va viure a Catalunya.

Les monges de Linyola es van refugiar a la masia Formiguera, i després van ser repartides: dues monges a casa de Josefa Mas, dues a casa de Ramon Gené i una altra a casa de Dolors Solà, fins que van poder marxar de Linyola.⁶

El rector de Bell-lloc, Antoni Pou, es va amagar a la casa de Salvador Escribá, i de nit se'n va anar al Poal, fins arribar a Barcelona. Allí va continuar amagat fins al final de la guerra.⁷

S'ACOSTEN ELS REBELS I TORNA LA REPRESSIÓ

Entre els dies 9 i 10 de març de 1938, l'exèrcit feixista va iniciar una ofensiva a tot el llarg del front d'Aragó que va reeixir, i l'exèrcit republicà es va haver de

2) VILARROYA, 1988, pàg. 501.

3) VILARROYA, 1988, pàg. 173.

4) VILARROYA, 1988, pàg. 174.

5) VILARROYA, 1988, pàg. 232.

6) Grup d'estudiosos de la vila. Coordinació Esteve MESTRE. *Història de Linyola*. Linyola, 1987, pàg. 231.

7) Casimiro SERO, *Historia de Bell-lloch*. Lleida, 1970, pàg. 119.

religiosos, passionals o d'enfrontament intern. A més hi ha les morts a causa de les sentències dels Tribunals Populars i posteriorment pel Tribunal d'Espionatge, i Alta Traïció de Catalunya.¹¹

Les primeres de totes aquestes víctimes van ser els religiosos, en part pel corrent anticlerical que hi havia entre sectors populars, i perquè estaven acusats de ser partidaris dels interessos dels privilegiats.¹²

Unes altres víctimes van ser els militars, acusats de ser els responsables directes de la rebel·lió, i van ser perseguïts.¹³

Unes altres víctimes de la repressió, a la zona republicana, eren per motius polítics; un gran nombre d'ells eren tradicionalistes i requetés.

A Vilanova de Bellpuig, hi havia un Círculo Tradicionalista,¹⁴ i els membres del primer comitè antifeixista van entrar a casa del seu president, Josep Gassol Masot, i s'hi va trobar armes i documentació que el comprometia. Conseqüentment va ser detingut el 25 de juliol de 1936 i li van imposar una multa de 10.000 ptes. Va ser novament detingut i dut a la presó de Lleida. A finals del mes d'octubre, i després d'un judici sumaríssim, el van executar al cementiri de Lleida, i tots els seus béns van ser confiscats pel comitè. La resta de membres del Círculo Tradicionalista, unes 13 persones, van ser castigats amb multes que anaven de les 50 a les 3.000 ptes. I els milicians de Vilanova de Bellpuig els van amenaçar.¹⁵

A Mollerussa hi havia un altre cercle tradicionalista, Jaume Graus n'era el conserge. Van fer diverses reunions en relació al cop d'estat, per reclutar afiliats i Eusebi Pascual Mateu n'era un membre destacat. Quan li van escorcollar casa seva, li van confiscar una pistola. Va ser condemnat a pena de mort.¹⁶

L'estiu de 1936 va ser molt sagnant a Catalunya, ja que hi va haver persecucions de totes aquelles persones que eren considerades de dretes o "feixistes". A partir del 19 de juliol es van cometre assassinats indiscriminats de capellans, frares, catòlics significats, propietaris rurals, carlins i fins i tot catalanistes moderats, considerats "burgesos i capitalistes."¹⁷

11) VILARROYA, 1988, pàg. 502.

12) VILARROYA, 1988, pàg. 502.

13) VILARROYA, 1988, pàg. 502.

14) Al 1930 es van fusionar les tres branques del tradicionalisme: jaumista, mellista i integrista, i es va dir "Comunió Tradicionalista." Per tant Cercle Tradicionalista, era el nom de l'agrupació municipal del partit "Comunió Tradicionalista." Les dones carlines s'agrupaven en organitzacions anomenades "Margaritas," i "Requeté" era el nom de les organitzacions paramilitars carlines. Nota de l'autor.

15) Esteve MESTRE. *Història de Vilanova de Bellpuig*. 1999, pàg. 223 i 224.

16) Archivo Histórico Nacional. *Còpia del procés contra Joan Font Taulat i d'altres de Mollerussa*. Codi de referència ES. 28079. AHN//FC-CAUSA_GENERAL, 1464, Exp. 24

17) Xavier PÉREZ I GÓMEZ, "La repressió republicana i la repressió franquista a Sant Fost (1936-1945)" dins de *Camp-sentelles*, 10 (2007), Centre d'Estudis Santfostencs Amics de Cabanyes, pàg. 24.

LA FEDERACIÓ DE JOVES CRISTIANS DE CATALUNYA

La Federació de Joves Cristians de Catalunya (FJCC) era un moviment promogut a Barcelona el 1931 per Albert Bonet, activista catòlic, influït pels sokls txecs i pels Sacerdots Amics dels Joves. El març de 1931, es va constituir el consell provisional, presidit per Fèlix Millet. Els vicepresidents eren: Pere Tarrés i Alexandre Simón, i feia de secretari Ferran M. Ruiz-Hébrard. El seu òrgan era el diari *Flama*. Pere Puig va ser-ne president abans de la Guerra Civil.

El 1932 es van crear les seccions d'avantguardistes (nois de 10 a 14 anys) que a partir de 1933 van tindre com a òrgan la publicació *L'Avant*. I poc a poc van sorgir les diferents sotsfederacions professionals (agrícola, escolar, obrera, de dependents, universitària) i les agrupacions que promovien la cultura, el cant, l'esport i l'excursionisme.

La Federació va ser víctima de suspicàcies: els partits de dreta els acusaven de “nacionalistes catalans” i els d'esquerra els van acusar de feixistes, però políticament eren propers a Unió Democràtica i a la Lliga.¹⁸

Quan va començar la Guerra Civil, Fèlix Millet i altres membres van fugir a Burgos (capital de la Espanya nacional) i van col·laborar amb els feixistes. Molts dels membres de la FJCC van ser perseguïts i assassinats per elements incontrolats d'esquerra.

VÍCTIMES FEJOCISTES AL PLA D'URGELL

- **Bellví**

Rafel Calvet i Rovira. Va néixer a Bellví el 12 de febrer de 1913. Va ser un dels fundadors de la Federació de Joves Cristians de Catalunya. El van detenir el 23 de juliol de 1936, juntament amb dos germans seus. Ell i son pare, els van dur a la presó de Lleida, on hi va estar tres mesos. La nit del 6 d'octubre de 1936, el van assassinar al cementiri de Lleida.¹⁹

Pau Illa i Salvia. Va ser assassinat la nit del 5 de setembre de 1936, quan tenia 21 anys.²⁰

- **Torregrossa**

Jaume Aldomà i Vidal. Era un fejocista de 26 anys, de professió administratiu, el van engarjolar a la presó de Lleida, i morí al cementiri de la

18) La Lliga Catalana va ser un partit polític català, hereu i successor de la Lliga Regionalista, creat el febrer de 1933, que no va participar en els fets d'octubre de 1934, i va col·laborar en els governs de la Generalitat intervinguda des d'abril de 1935 a gener de 1936. A l'esclat de la Guerra Civil, molts dels seus membres van ser perseguïts, sospitosos de donar suport a als colpistes. Francesc Cambó va donar suport econòmic a Francisco Franco. Nota de l'autor.

19) Federació de Cristians de Catalunya (FCC). *Martirologi de la Federació de Joves Cristians de Catalunya*, 1992, pàg. 387 i 388.

20) FCC, 1992, pàg. 388.

capital del Segrià, el 21 de setembre de 1936. Va morir juntament amb son pare, i son germà, Ramon.²¹

- **El Palau d'Anglesola**

Josep Camps i Farré. Era un jove fejecista de 24 anys, d'ofici pagès, que va ser assassinat al terme de Lleida, el 4 de març de 1938.²²

Jaume Vilarrosa i Torrades. Militant fejecista de 25 anys, pagès. Assassinat prop de Lleida, el 27 de març de 1938.²³

Relació de víctimes mortals amb noms municipi a municipi al Pla d'Urgell²⁴

Municipi	Nom i cognoms	Militància	Edat	Nat	Ofici	Lloc mort
Torregrossa ²⁵	Francesc Lloveras Roig	Regidor	30	Torregrossa	Pagès	Terme Margalef
	Josep Vall Capell	Regidor	33	Torregrossa	Pagès	"
	Antoni Fabregat Brufau	Regidor	45	Torregrossa	Pagès	"
	Narcís Cortada Piró	-	33	Torregrossa	"	"
	Josep Capell Puig	-	45	"	"	"
	Jaume Puig Riera	Regidor	46	"	"	"
	Josep Curcó Badia	-	49	"	"	"
	Asensio Mir Aldomà	Inspector Prov. I Cap d'Acció Ciutadana	38		Veterinari	"
	Gabriel Gené Inglés	-	84	S. Guim de la Plana	Capellà	"
	Sebastià Pratdepadua Miquel	-	32	Anglesola	Secretari Ajuntament	Terme Talladell
	Antoni Bartoló Capell	-	56	Torregrossa	Ramader	Terme Bellvis
	Ramon Bartoló Guiu	-	30	"	"	"
	Jaume Aldomà Riera	Ex-Alcal. Diputat provincial	58	"	Propietari	Cementiri Lleida
	Jaume Aldomà Vidal	-	26	"	Administratiu	"

21) FCC, 1992, pàg. 394.

22) FCC, 1992, pàg. 425.

23) FCC, 1992, pàg. 425.

24) Joan Vilarroya, en el seu llibre *Violència i repressió a la rereguarda catalana 1936-1939* malgrat que es va escriure el 1988, no contempla la comarca del Pla d'Urgell, sinó que classifica les víctimes en l'antiga nomenclatura de comarques, és a dir, els municipis del Pla d'Urgell estan dividits en les comarques del Segrià, Urgell, Noguera i Garrigues. Nota de l'autor.

25) VILARROYA, 1988, pàg. 1359 a 1361.

Municipi	Nom i cognoms	Militància	Edat	Nat	Ofici	Lloc mort
	Ramon Aldomà Vidal	F.E. ²⁶	21	"	Enginyer	Cementiri Lleida
	Llorenç Solsona Capell	Ex-Alcalde	60	"	Propietari	"
	Jaume Garriga Cortada	Ex-Alcalde	67	Torregrossa	Propietari	Cementiri Lleida
	Casimir Campmaja Vencell	-	58	"	Comerç	"
	Josep Fabregat Brufau	Jutge, Ex-Alcalde	39	"	"	"
	Antoni Capell Balañá	-	45	-	Propietari	"
	Antoni Llovera Boneu	Ex-Alcalde	39	Torregrossa	"	"
	Pere Puig Capell	-	36	"	Comerç	"
	Francesc Not Corberó	Jutge, Ex-Alcalde	61	-	Propietari	"
Bellvis ²⁷	J. M. Calvet Pachot	Alcalde i Jutge mun.	59	BCN	-	-
	Llorenç Mas Mor	-	68	Sudanell	Secretari	Lleida-
	Pau Illa Salvia	F.E.	21	Bellvis	Comerç	"
	Manuel Colom Farré	-	42	Pobla	Capellà	"
El Poal ²⁸	Ramon Macia Barios	-	43	El Poal	Propietari	Terme de Vila-sana
	Francesc Castells	-	57	-	Capellà	La Pobla de Segur
Fondarella ²⁹	Aleix Pastó Torres	-	60	Fondarella	Pagès	Cementiri Mollerussa
	Pere Montserrat Simó	-	27	"	"	"
	Felip Serrano Mata	-	60	"	Propietari	"
Miralcamp ³⁰	Joan Jovells Mirada ³¹	Alc., Jutge Cap Sometent U.P.	65	Miralcamp	Propietari	Ctra. Lleida
	Bartomeu Jovells Culleré	Jutge	35	Miralcamp	Propietari	Ctra. De Lleida

26) F.E. vol dir Falange Española. Nota de l'autor.

27) VILARROYA, 1988, pàg. 1374 i 1375.

28) VILARROYA, 1988, pàg. 1379.

29) VILARROYA, 1988, pàg.1446.

30) VILARROYA, 1988, pàg. 1448.

31) Sobre Joan Jovells Mirada, hi ha una nota del Tribunal Justícia Popular de Lleida que explica que va ser condemnat a mort, i que va morir abans que fos executat. Centro Documental de la Memoria Histórica. ES.37274.CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT, 208,2.

Municipi	Nom i cognoms	Militància	Edat	Nat	Ofici	Lloc mort
	Joan Burniol Oriol	-	79	Castellar	Capellà	"
	Joan Camps Burniol	-	40	-	Capellà	"
	Jaume Carreras Solé	-	60	-	Empresari	"
Mollerussa ^{32 33}	Pius Salvans Corominas	-	50	Guàrdia de Sagàs	Capellà escoles cristianes	Al terme de Mollerussa
	Josep Cirera Prat	-	64	Pont de Rebutí (Lleida)	Capellà	"
	Joan Pons Piera	Esquerres	36	Mollerussa	Fornet	"
	Bartomeu Lluch Farreny	Cap explotació canal d'Urgell	55	Agramunt	Empleat	Barcelona
	Joan Font Taulat	-	46	Viladourat	Dir. col·legi Germans la Salle	?
	Manuel Barbal	-	-	-	Germà de la Salle	Tarragona
	Projecte Niubó Espinet	-	53	-	Comerç	Barcelona
Palau d'Anglesola ³⁴	Pasqual Vilagrassa Andreu	-	63	Palau d'Anglesola	Pagès	Casa seva
	Ramon Mateu Abril	-	40	Mollerussa	Capellà professor	?
	Jaume Villarosa Torrades	FJC ³⁵	25	Palau d'Anglesola	Pagès	Terme de Lleida
	Josep Camps Farré	FJC		"	"	"
Sidamon ³⁶	Josep Reñé Sanfeliu	Tr. ³⁷	59	-	Pagès	S. Pere dels Agudells
	Francesc Setó tella	Esquerra	-	Sidamon	"	Sidamon
	Josep Cirera Prat	Tr.	-	-	Carter	No consta
Barbens ³⁸	J. M. Bosch Arella	-	-	-	Capellà	Lleida
Vilanova de Bellpuig ³⁹	Josep Gasol Marot	Tr.	-	-	Farmacèutic	Lleida

32) VILARROYA, 1988, pàg. 1448 i 1449.

33) A l'apartat de víctimes de Mollerussa, hi falta Manuel Gállego Berenguer: Archivo Histórico Nacional. *Expedient corresponent a la peça primera de Mollerussa, partit judicial de Lleida*. Peça separada 141. Codi de referència ES.28079. AHN/FC-CAUSA_GENERAL, 1464, Exp. 24.

34) VILARROYA, 1988, pàg.1449 i 1450.

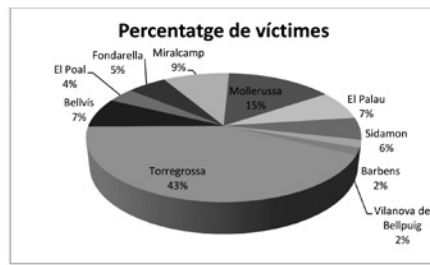
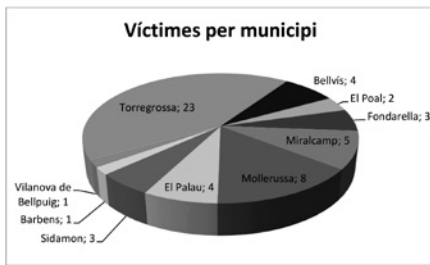
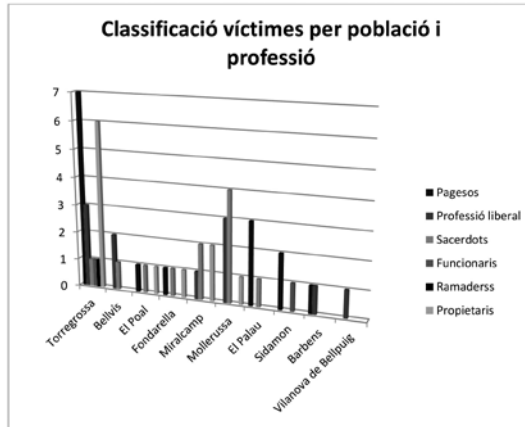
35) F.J.C. vol dir Federació Joves Cristians de Catalunya. Nota de l'autor.

36) VILARROYA, 1988, pàg. 1450 i 1451.

37) Tr. Vol dir Tradicionalista, és a dir carlí. Nota de l'autor.

38) VILARROYA, 1988, pàg. 1460.

39) VILARROYA, 1988, pàg.1466.

ELS TENTACLES REPRESSORS

- **Les patrulles de control**

El comitè de milícies antifeixistes, a més d'ocupar-se de les tasques més diverses del nou ordre revolucionari, es va encarregar de l'ordre públic, el qual era assegurat per les patrulles de control, els primers dies d'agost de 1936, i en realitat es tractava d'una policia paral·lela.⁴⁰

Les patrulles de control no van ser la garantia que la revolució necessitava, perquè per exemple actuaven segons el seu propi arbitri.⁴¹

- **Milicians armats**

A pesar de la formació de Patrulles de control, no van desaparèixer els grups armats de milicians que, sota l'autoritat de cada comitè, actuaven de forma paral·lela a les patrulles de control. A tot Catalunya hi havia milicians armats que actuaven com patrullers a l'escala corresponent del seu àmbit de poder, i a més, efectuaven funcions de registre i detencions.⁴²

40) VILARROYA, 1988, pàg. 102.

41) VILARROYA, 1988, pàg. 105 i 106.

42) VILARROYA, 1988, pàg. 106 i 107.

• Els Tribunals populars

Amb la nova situació revolucionària, a l'àmbit de la justícia, hi va haver un buit important per tal de jutjar els delictes polítics i socials. La Generalitat va promulgar un decret pel qual es creaven uns Tribunals especials, amb el nom de Jurats Populars, que funcionarien dins les Audiències Provincials de Catalunya, per a la repressió del feixisme i regint-se pel Codi de Justícia Militar.⁴³

La funció dels Tribunals Populars era la investigació i la depuració dels elements considerats perillosos de la rereguarda, a la vegada que vetllaven per una recta aplicació de la justícia i per la desaparició dels incontrolats.⁴⁴

La forma en què actuaven els Tribunals Populars es basava en una denúncia (verbal o escrita) davant del secretari del Tribunal del lloc corresponent. En cas de ser acceptada la denúncia, s'havia de procedir a la detenció de l'inculpat.⁴⁵

El tribunal popular de Lleida va ser el primer tribunal popular de Catalunya, sense que hi intervingués la Generalitat de Catalunya, ni el Comitè Central de Milícies Antifeixistes. Per tant va ser un tribunal totalment revolucionari, creat per la voluntat i el poder de les autoritats revolucionàries de Lleida, i sense que hi intervingués cap altre organisme superior governamental o revolucionari.⁴⁶

El tribunal es reunia a la tarda en el saló de plens de l'Ajuntament de Lleida i la vista era oral. Les acusacions conduïdes pel fiscal es basaven en denúncies de les organitzacions obreres (partits i sindicats), dels comitès locals dels pobles i amb la presència de testimonis de càrrec. No existia la figura del defensor, però els acusats es podien defensar ells mateixos. Quan es dictava sentència condemnatòria irremediable, era executada la mateixa nit al cementiri.⁴⁷

La majoria dels acusats ho foren per la seva afiliació política dretana, o per la participació en la revolta feixista. Els acusats no eren només de Lleida ciutat, sinó que també eren dels pobles de les comarques properes. Del Pla d'Urgell⁴⁸tenim els següents casos de sentències dictades pel Tribunal Popular de Lleida:⁴⁹

5-XI-1936 (6) de Bellvís

21-XI- 1936 (15) de Torregrossa

43) VILARROYA, 1988, pàg. 126 i 127.

44) VILARROYA, 1988, pàg. 128.

45) VILARROYA, 1988, pàg. 129.

46) Josep M. SOLÉ, Joan VILLARROYA, *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)*. Volum I, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1989, pàg. 130-131.

47) SOLÉ, VILLARROYA, 1989, pàg. 131.

48) Josep M. Solé i Sabaté i Joan Villarroya no mencionen en cap moment la comarca del Pla d'Urgell, malgrat que el seu llibre: *La repressió a la rereguarda de Catalunya (1936-1939)* la primera edició va ser publicada el 1989, dos anys després que fos oficial la comarca del Pla d'Urgell. Nota de l'autor.

49) SOLÉ, VILLARROYA, 1989, pàg. 132.

- **Els comitès locals**

La resposta al fallit cop d'estat feixista va ser la sortida al carrer dels militants dels partits polítics del Front Popular, i membres de sindicats com la CNT-FAI o la UGT. Aquests militants es van organitzar i van buidar les armeries. La intenció era contrarestar els exèrcits feixistes, però van anar més enllà, i es van apoderar del control social en l'àmbit local, amb guàrdies armats controlant les entrades i sortides dels pobles, que no eren més que milicians. Van vigilar els veïns que pensaven diferent, sobretot als sectors dretans, i van prendre el relleu dels ajuntaments. Van començar una política de caire revolucionari, amb apropiacions i col·lectivitzacions, i així van sorgir els comitès locals.⁵⁰

Els comitès locals es van subdividir en comissions o subcomitès, dedicat cadascun d'ells a una activitat concreta. Prenien decisions en l'àmbit local o comarcal.⁵¹

Els comitès, van reclutar i armar milicians, els quals, vestits amb la típica granota, van ser els que van realitzar accions de control i de vigilància, juntament amb accions repressives i coercitives.⁵²

- **Centres de detenció (presons, camps de treball i txeques)**

Durant el curs de la Guerra Civil, van variar els centres destinats a reclusió, degut a la necessitat de fer front als nombrosos detinguts que hi havia després del 19 de juliol, sospitosos de ser aliats dels feixistes.⁵³

Els detinguts eren culpables (presumptament) de col·laboració amb la quinta columna, o activitats a favor de la causa feixista, i en contra de la republicana. A més hi hagué les detencions pròpies de delictes originats en un país en guerra: pròfugs, emboscats, desertors i soldats presoners.⁵⁴

Txeca és la sigla russa procedent de l'abreviatura de les paraules russes Txerezvitxàinaia Komíssiia (comissió extraordinària per a la supressió de la contra-revolució i el sabotatge). En els primers mesos de la guerra, pràcticament tots els partits i sindicats d'esquerres van crear els seus propis grups de seguretat, i centres d'interrogatori propis, però després de la primera fase de la guerra, les txeques van fer una acció selectiva vers els dissidents antiestalinistes.⁵⁵

50) Alex CARO FRANCO, *Comitès locals a les comarques gironines durant la Guerra civil espanyola*. Grau en Història, curs 2013-2014. Assignatura Treball final de Grau. Tutor: Genís Barnosell. Facultat de Lletres, Universitat de Girona, any 2014, pàg. 9.

51) CARO, 2014, pàg. 9.

52) CARO, 2014, pàg. 9

53) VILARROYA, 1988, pàg. 311.

54) VILARROYA, 1988, pàg. 311 i 312.

55) VILARROYA, 1988, pàg. 316.

Estany d'Ivars 1937. Dinar d'expressoners i familiars de Mollerussa per homenatjar el Sr. Gabàs. (Fotografia Manuel Roure).
Drets i d'esquerra a dreta: Juanito Pons, Montserrat Castelló Nadal, Maria Caballé, Lluís Castelló Nadal, Sr. Gabàs, Ramon Tàssies, Carmeta Solsona Graus, J.M. Solsona Graus, Lola Arnaldo Arboix, Ramona Castelló Nadal, Joan Arnaldo Arnald i Àngel Rosell Solé. *Asseguts i d'esquerra a dreta:* Pepe Clotet, Fernando Espart Bosch i Teresina Clotet Baró.

Al Poble de Mollerussa

MOLLERUSSENCIS! Llegiu una i mil vegades al es precís els noms d'aquests traïdors, perquè queda gravats als vostres cervells i el dia de demà que lamenteu no parar un peu al nostre poble per pagar-los-hi aplicar la nostra justícia, aquesta justícia que té d'ésser l'orgull de la nova Espanya proletària.

**Josep Torrent Euras
 Armengol Torres Pernau
 Jaume Castelló Nadal
 Eugeni Costa Bonjoch
 Francesc Prim Roca
 Miquel Pujol Oliva
 Ramon Torné Torné
 Francesc Lluch Font
 Pau Lluch Font
 Jaume Culleré Maspons
 Maties Palau Rodamilans**

Desenteneu covards! És possible que tingueu un moment la consciència tranqüila?
 TRAIIDORS I CANALLIES! Sabeu quin es el mèrit que mereixen, tots els que com vosaltres han procedit? MIL VEGADES PENJA DE MORT!

Per més segura que us cregueu, us asseguruem que e no tardar fins de donar comptes de la vostra traïció.

Sereu amb vosaltres tant nobles, com vosaltres heu sigut per la causa antitributista.

¡¡VISCA LA REPUBLICA ESPANYOLA!!

¡GLORIA ALS HEROIS QUE AMB TANTA ARNEQACIO ESTANT DONANT LA SEVA SANG PER LA LLIBERTAT!

MORIN ELS TRAIIDORS, ELS COVARTS, EMBOSCATS I DESERTORS!
 DEMANEM A LES AITJES I A TATS REPUBLICANS LLIES CONTRA ELS ENCLUSIONDORS.

Pamflet de tres entitats polítiques d'esquerres que amenacen una sèrie de persones de Mollerussa que ja estaven a fora de la vila. És un exemple viu de les amenaces a la rereguarda republicana. Arxiu Agustí Badia (d.e.p.)

Al Pla d'Urgell hi va haver els camps de treball mòbils, a Vila-sana i Barbens. Els detinguts procedien, bàsicament, de centres de reclusió de Barcelona.⁵⁶

El camp de concentració de Barbens era conegut com el “tancat de Barbens”. Era a uns 200 metres abans de l'entrada al poble, en terreny del Barri de Seana. Ocupava una àrea de 30.714 m², emmurallat per una paret de tàpia. Va començar a funcionar a mitjans del 1937, i va estar actiu fins a mitjan febrer de 1939. Els ocupants eren més que el nombre d'habitants del poble. A partir de mitjans de 1938, fins a principis del 1939, el nombre de reclusos va reduir-se fins quedar-ne molt pocs. La seva composició era de tot tipus de gent de dreta, també sacerdots de tot Catalunya i grans propietaris. Els reclusos dormien tots plegats en un cobert ple de palla, i alfals. El lloc era insalubre, l'alimentació era molt pobra. Els presoners dedicaven les hores diürnes a fer fortificacions o arranjar el Canal al seu pas per Barbens.⁵⁷

Manuel Roure Arnaldo,⁵⁸ de Mollerussa, explica que el 24 d'agost de 1936, el seu avi patern Joan Arnaldo i Arnaldo, i 34 persones més de Mollerussa, que eren de filiació dretana, van ser detinguts, portats inicialment al cementiri de Lleida i posteriorment a la presó. Quan a l'any següent van ser alliberats, van celebrar un dinar a l'Estany d'Ivars, per homenatjar el Sr. Gabàs, un carceller que es va portar especialment bé amb els presos, facilitant-los paquets i comunicació amb els familiars.

CONFISCACIONS

Quan he parlat de les persones reprimides, he parlat de detencions, d'assassinats però no he parlat de les confiscacions de béns mobles i immobles. Ara és el moment de parlar-ne.

- **Mollerussa**

En el cas de Mollerussa hi va haver les següents persones amb béns confiscats. L'ofici diu el següent:

“En compliment del disposat en el Decret núm. 10 del 9 de gener del 1937, m'escau de fer-vos tramesa de la Relació adjunt dels béns apropiats o intervinguts per aquest Ajuntament, pertanyents a persones incurses en responsabilitat per llur concomitància amb el moviment subversiu de juliol prop-passat. Visqueu molts anys. Mollerussa a 18 de febrer del 1937. L'Alcalde”.⁵⁹

56) SOLÉ, VILLARROYA, 1989, pàg. 284.

57) Marian LLAURADÓ, Sandra GIRIBET. “Aproximació a la història de la Guerra Civil a Barbens”, dins de *Els Quaderns del Pregoner d'Urgell*, núm. 16 (2013), pàg. 32.

58) Manuel Roure Arnaldo: òptic-optometrista, màster en ciències optomètriques, màster en ciències sanitàries. Publicacions: *Predominis visuals*, *Optometria Holística*, etc. Nota de l'autor.

59) Centro Documental de la Memoria Histórica. *Carta de l'Ajuntament de Mollerussa sobre béns confiscats*. Codi de referència ES. 37274. CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT,208,2

Relació de béns confiscats a veïns de Mollerussa per la seva ideologia⁶⁰

Béns confiscats	Situació, superfícies i destinació	Noms dels anteriors propietaris	Causa de la confiscació
Una casa	Plaça J. Maurin, Casa Consistorial	Joan Gabernet Petit	Per abandonó
Una casa	Id. A. Franganillo, Vivendes	“	“
Una masia	Afores, vivenda i quadres	“	“
Un magatzem	Av. F. Macià, parc mòbil	“	“
Dos magatzems	“ Dipòsit mercaderies	“	“
Magatzems i cups	C/ Belianes. Fàbrica llet condensada	“	“
Una casa	Vilaclosa 15, vivenda i magatzem	Josep Niubó Espinet	“
Una casa	Salmeron 1. Vivenda	Manuel Niubó Espinet	“
Una casa	C/ Escoles 19, Vivenda	Josep Torra Fabregat	“
Una torre-xalet	Carretera de Linyola, vivenda	Jaime Culleré Masot	“
Dues cases	Carrer Escoles, vivenda	“	“
Una casa	Plaça A. Franganillo 2, Vivenda	“	“
Cups i magatzems	Ferrer i Busquets, Botigues	“	“
Dues cases	Duran i Bas 10 i 10 b, vivenda	Josep Niubó Badia	“
Una casa	C/ Carme 50, vivenda	“	“
Dos magatzems	Afores, magatzem	“	“
Un magatzem	C/ Galan Magatzem	Josep i Manuel Niubó	“
Una casa	Ferrer i Busquets 48, vivenda	Josep Cantons Niubó	“
Un magatzem	Av. F. Macià 18, Magatzem	Robert Brufau Estelella	Utilitat pública
Una quadra	Ferrer i Busquets, corral de bestiar	Antoni Bartolo Capell	Facciós
Vint-i-sis finques	Mollerussa 107,75 jornals de conreu	Jaume Culleré Masot	Per abandonó

60) Centro Documental de la Memoria Histórica. *Relació de béns confiscats a l'Ajuntament de Mollerussa*. Codi de referència ES. 37274. CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT,208,2.

Béns confiscats	Situació, superfícies i destinació	Noms dels anteriors propietaris	Causa de la confiscació
Dues finques rústiques	Mollerussa 10,10 jornals de conreu	Vídua de Jaume Calvís	“
Nou finques rústiques	Mollerussa 25,30 jornals de conreu	Vídua de Carmel Banqué	“
Sis finques rústiques	Mollerussa 18,69 jornals de conreu	Gaspar Balagué Ossó	Desaparegut
Tres finques rústiques	Mollerussa 24,64 jornals de conreu	Ignasi Jaques Piñol	Per abandó
Una finca rústica	Mollerussa 2,02 jornals de conreu	Ramon Capellades Olivella	Abandó de conreu
Setze finques rústiques	Mollerussa 52,01 Jornals de conreu	Vídua Antoni Berengué Bellet	Per abandó
Quatre finques rústiques	Mollerussa 6,40 jornals de conreu	Josep Cantons Niubó	“
Tres finques rústiques	Mollerussa 3,97 jornals de conreu	Josep Niubó Badia	“
Quatre finques rústiques	Mollerussa 3,53 jornals de conreu	Ramon Carné Albareda	Abandó de conreu
Nou finques rústiques	Mollerussa 19,94 jornals de conreu	Joan Gabernet Petit	Per abandó
Dues finques rústiques	Mollerussa 4,36 jornals de conreu	Francesc Segarra Vives	“
Tres finques rústiques	Mollerussa 21,14 jornals de conreu	Antoni Bosch Macià	Abandó de conreu
Una finca rústica	Mollerussa 10 jornals de conreu	Vídua Josep A. Fontaner	“
Una finca rústica	Mollerussa 3 jornals de conreu	Llorenç Berenguer Baiget	“
Una finca rústica	Mollerussa 5 jornals	Miquel Gené Congost	“

• **Golmés**

Al mes de novembre de 1936, la CNT de Golmés va confiscar la casa de Joan Arnaldo (Cal Felip), habitant-hi dues seccions per a les escoles.⁶¹

El 30 de juliol de 1937, l'autoritat militar va requisar la casa de "Cal Felip" (la mateixa casa que havia requisat la CNT), les seccions d'escola van ser traslladades al local de la UGT i la rectoria, i a més es van confiscar algunes cavalleries.⁶²

Una carta de la CNT de Golmés i dirigida al comitè de responsabilitats de la regional de la CNT diu així:

"El Sindicato de Oficios varios CNT del pueblo de Golmés y en representación del mismo, el abajo firmado Olegari Solé, como secretario de la misma de la manera que mejor procede expongo:

Que paso a formular petición de destino definitivo de los bienes apropiados cuya declaración de incautación de los mismos practicada alegamos al efecto:

Que en fecha 31 de Agosto de 1936, fué incautado por el Sindicato de Oficios Varios CNT y según decreto de 9 de Octubre de 1936, pasamos a formular petición definitiva de los bienes que a continuación tenemos a bien detallar:

El local denominado SINDICATO DE OFICIO VARIOS CNT que era propiedad de JUAN ARNALDO, sito en la Calle Mayor N° 8 para destinarlo a Local Social.

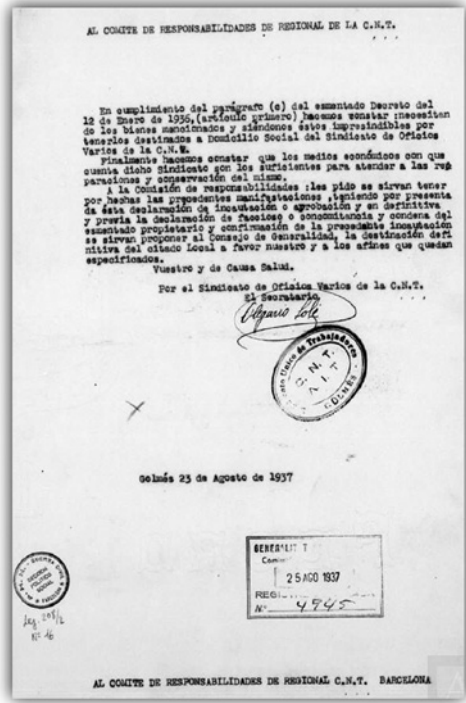
Este Local fué incautado el día 31 de Agosto de 1936 por el Sindicato CNT por abandono del Propietario que desapareció de la población ignorando su paradero.

Para que conste a la veracidad suscrita firma la presente:

Por el Sindicato de O.V. de la CNT

El Secretario de O.V. de la CNT.

Olegario Solé. Golmés 23 de agosto de 1937"

Una altra carta de la CNT de Golmés sobre requisicions. Centre documental de la Memoria Històrica. Codi de referència: ES.37274.CDMH/3/PS-BARCELONA_GENE-RALITAT,208,2

61) J. M. PALAU, *Golmés Recull històric*, Ajuntament de Golmés, 1983, pàg. 181.
62) PALAU, 1983, pàg. 181.

- **Miralcamp**

Tenim una carta de l'Ajuntament de Miralcamp, datada del 29 de desembre de 1936, i dirigida al comitè d'apropriacions de la Generalitat de Catalunya, en què parla d'unes finques, indústries i béns confiscats pel ja dissolt Comitè Popular de Miralcamp, i dels quals n'és dipositari l'Ajuntament de Miralcamp.⁶³

La carta va acompanyada d'una relació “ dels béns incautats pel COMITÈ POPULAR....”

Relació de veïns de Miralcamp i béns confiscats⁶⁴

Nom propietari	Casa o finca	Emplaçament	Motiu de la confiscació	Valor aproximat Ptes.	Funció a què es destina
Alexandre Capdevila	casa	C/ Església	Per desafecte al règim	7.000	Estatge familiar
	casa	c/ Placeta	“	7.000	“
	corral	C/ Mollerussa	“	500	“
	pati	“	“	2.000	Agrícola
	finca	Partida fondo	“	24.500	“
	“	“	“	7.500	“
	“	“	“	18.000	“
	“	“	“	20.540	“
	“	“	“	5.000	“
	“	La font	“	15.000	“
	“	“	“	17.000	“
	“	Bassa bona	“	4.500	“
	“	“	“	6.500	“
	“	“	“	9.500	“
	“	“	“	3.150	“
	“	Belfort	“	16.050	“
	“	“	“	3.125	“
	“	Plana	“	10.000	“
	“	Coma aragonesa	“	18.000	“
	“	“	“	6.500	“
“	“	“	4.500	“	

63) Centro Documental de la Memoria Histórica. *Carta de l'Ajuntament de Golmés*. Codi de referència ES.37274. CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT;208,2

64) Centro Documental de la Memoria Histórica. *Documentació referent a Miralcamp*. Codi de referència ES.37274. CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT;208,2

Nom propietari	Casa o finca	Emplaçament	Motiu de la confiscació	Valor aproximat Ptes.	Funció a què es destina
	“	Colls	“	1.550	“
	“	“	“	7.500	“
	“	“	“	1.0000	“
	“	“	“	8.000	“
	“	“	“	3.200	“
	“	“	“	24.500	“
	“	“	“	3.500	“
	“	Forques	“	2.000	“
	“	“	“	4.000	“
	“	Molinet	“	2.600	“
	“	“	“	150	“
	“	?	“	3.500	“
	“	“	“	7.000	“
	“	“	“	15.250	“
	“	Bellfort	“	4.500	“
	“	“	“	14.000	“
	“	“	“	18.500	“
	“	Font	“	4.500	“
	“	“	“	10.000	“
	“	“	“	1.800	“
	“	Horts	“	2.0000	“
	“	Era	“	5.000	“
De l'església	Casa rectoral	c/ Castell	Per feixistes	4.000	Estatge refugiats
	Església	“	“	25.000	Dipòsit cereals
	Convent de monges	C/ Major	“	7.000	Estatge refugiats
Josep Burniol Orriols	Casa	“	“	8.500	Escola de nois
Jaume Carreras Sans	No hi consta res	No hi consta res	No hi consta res	No hi consta res	No hi consta res
Josep Boldú	Transformador elèctric	C/ Major	Per faccions i per haver abandonat l'indústria	8.000	No hi consta res

Nom propietari	Casa o finca	Emplaçament	Motiu de la confiscació	Valor aproximat Ptes.	Funció a què es destina	
Joan Jovells	casa	Placeta	“	80.000	Estatge familiar	
	“	“	“	80.000		
	“	Font	“	1.500		
	Pati cobert	C/ Arbeca	“	1.000	Dipòsit productes	
	“	C/ Font	“	5.000	“	
	Molí oli	C/ Mollerussa	“	10.000	Molí d'oli	
	Finca	Hort	“	500	Agrícola	
	“	“	“	500	“	
	“	“	“	500	“	
	“	“	“	500	Agrícola	
	“	Era	“	5.000	“	
	“	Fondo	“	5.500	Agrícola	
	“	“	“	6.000	“	
	“	“	“	1.500		
	“	“	“	5.000	“	
	“	“	“	1.600	“	
	“	Fondo, era	“	lHegible	“	
	“	Font	“	lHegible	Agrícola	
	“	“	“	10.000	“	
	“	“	“	1.200	“	
	“	“	“	lHegible	“	
	“	Bassa bona	“	5.000	“	
	“	“	“	16.000	“	
	“	“	“	7.000	“	
	“	“	“	7,5	“	
	“	“	“	14.000	“	
	“	“	“	7.000	“	
	“	Bellfort	“	22.000	“	
	“	“	“	4.500	“	
	“	Plana de dalt	“	2.000	“	
	“	“	“	6,50	“	
	“	Finca	Plana de baix	Per faccions	2.050	“
	“	“	“	“	4.000	“

Nom propietari	Casa o finca	Emplaçament	Motiu de la confiscació	Valor aproximat Ptes.	Funció a què es destina
	"	Clot Agulló	"	3.250	"
	"	"	"	3.750	"
	"	Com aragonesa	"	3.700	"
	"	"	"	5.200	"
	"	"	"	2.500	"
	"	"	"	19.000	"
	"	Cells	"	1.900	"
	"	"	"	10.000	"
	"	"	"	1.450	"
	"	"	"	4.200	"
	"	"	"	6.000	"
	"	"	"	6.000	"
	"	"	"	llegible	"
	"	Porques	"	2.600	"
	"	Molinet	"	5.000	"
	"	Roquet	"	1.500	"
	"	Bellfort	"	8.000	"
	"	"	"	llegible	"
	"	"	"	24.000	"
	"	"	"	11.000	"
	"	Font	"	5.000	"
	"	Clot agulló	"	2.500	"
	"	Requetes	"	17.000	"
	"	Font era	"	5.000	"
	"	Era Font	"	10.500	"

De l'anterior requadre hom pot veure que el veí amb més propietats confiscades és Joan Jovells, però a més hi ha una nota, de l'ajuntament de Miralcamp, sobre si es pot subhastar una partida de bestiar de dita persona.⁶⁵

• Fondarella

Hi ha un informe de l'alcalde de Fondarella, Francesc Serentill, que parla de dos veïns del poble: Antonio Torra Vilaró i Joan Llovera Carrera, que no se'n coneix el parador, que els seus béns estan abandonats, i que ho comunicaran al comitè

65) Centro Documental de la Memoria Histórica. *Nota referent a Joan Jovells, veí de Miralcamp*. ES.37274.CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT,208,2

de responsabilitats polítiques de Barcelona. Acaba la carta així: “Se comprende en ese pueblo, que dichos individuos se temen de alguna cosa, por ser de tendencia derechista, ignorándose hasta el momento su paradero. Fondarella 6-11-1938”⁶⁶

La Generalitat de Catalunya contesta a l'informe anterior, en un ofici de 2 de desembre de 1938, el següent:

“En vista del vostre ofici, per ordre del senyor President se us comunica que el procedent, es que formalitzeu acta d'ocupació i inventari dels béns de cadascun dels individus que feu referència, fent constar en les mateixes que dita ocupació es realitzà per abandonament dels propietaris i que es comunicui a la Comissió de Responsabilitats.

I una certificació d'aquestes actes la trameteu a aquesta Comissió, per iniciar el expedient corresponent.

El que tinc l'honor de comunicar-vos als efectes sol·licitats.

El Secretari”

L'alcalde de Fondarella, en data del 10 de desembre de 1938, contesta a la Generalitat de Catalunya, enviant còpia d'una acta d'ocupació dels béns dels veïns citats anteriorment, i diu així:

“Còpia d'acta d'ocupació

Al poble de Fondarella. A quinze de Dbre de mi nou-cents trenta-vuit. L'Ajuntament reunits els consellers Delegats que al marge esmento en el Saló de Sessions de l'Ajuntament per a celebrar sessió ordinària amb la Presidència de l'Alcalde. Francesc Serentill qui dóna la sessió per començada. El Secretari llegeix l'acta anterior sent aportada. Dóna compte de la correspondència i dels Diaris Oficials, no havent-hi res de importància que remarca.

Rebut l'ordre de la Comissió de Responsabilitats de la Generalitat de Catalunya, respecte al nostre informe que vàrem fer-li de dos veïns desapareguts del poble. D'acord amb lo disposat per el President d'aquella Comissió de Responsabilitats. L'Ajuntament per l'acta d'ocupació dels béns d'Anton Torra Vilaró i de Juan Llovera Carrera, detallats en el inventari que es prengué el 18 de maig de 1937; des d'aleshores fins a la data s'ha vingut administrant llurs béns dels propietaris esmentats.

*No havent cap més assumpte a tractar s'aixeca la sessió.”*⁶⁷

66) Centro Documental de la Memoria Histórica. Nota de l'Alcalde de Fondarella 6/11/1938.

67) Centro Documental de la Memoria Histórica. Còpia de l'acta d'ocupació Ajuntament de Fondarella. ES.37274.CDMH/3//PS-BARCELONA_GENERALITAT,208,2

EDIFICIS, MOBILIARI RELIGIOSOS DEL PLA D'URGELL I DESPERFECTES QUE VAN PATIR

A la rereguarda republicana es van destruir molts centres religiosos per incontrolats, duts per un sentiment anticlerical, i ho van fer perquè estaven en contra del que representava l'església com a institució, perquè se l'associava amb les classes més acomodades, i creien que aquella destrucció era símbol de la revolució.⁶⁸

La destrucció profanació d'una església incloïa: la violació del sagrari, la destrucció d'arxius de valor documental. També l'eliminació de la paraula de Déu, com per exemple imatges, pintures etc.⁶⁹

La major part de les esglésies van ser utilitzades de nou, però amb noves funcions. Algunes van servir de magatzem de productes agrícoles, quadra per a cavalls, corral de bèsties, escorxador, tenda, garatge, quarter, presó etc. En alguns municipis l'església no va ser reutilitzada, sinó deixada al marge de qualsevol funció, senzillament era un local buit i tancat.⁷⁰

BISBAT DE SOLSONA

• Golmés

La parroquial de Sant Salvador era d'estil barroc, els republicans que estaven en retirada van fer volar el campanar, que, en caure, va destruir les voltes. Prèviament els exaltats havien fet malbé tots els altars, mobiliari litúrgic, ornaments i joies.⁷¹

El 23 de juliol de 1936, el partit comunista va ocupar la casa rectoral, penjant-hi la seva bandera juntament amb la republicana al balcó principal. Les dues sales de la planta baixa es van convertir en magatzem. Van enderrocar el retaule major i el van cremar juntament amb altres imatges i objectes religiosos en una pila. Després es va destruir la creu de camí.⁷²

• Vilanova de Bellpuig

El 27 de juliol de 1936, a Vilanova van cremar totes les imatges religioses de l'església parroquial, i gràcies a la intervenció d'algun veí, es va salvar el retaule de la Mare de Déu del Lliri, i les del convent de les franciscanes. Els danys materials es van valorar en 4.800 ptes, i a més va desaparèixer l'arxiu parroquial.⁷³

68) Joan YEGUAS. "Incendi i destrucció d'esglésies a la Guerra Civil (1936-1939) als arxiprestats de Cervera, Tàrrrega i Mollerussa" dins de *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, núm. 8 (1994), pàg. 55.

69) YEGUAS, 1994, pàg.55.

70) YEGUAS, 1994, pàg. 56.

71) YEGUAS, 1994, pàg.59.

72) PALAU, 1983, pàg. 180.

73) MESTRE, 1999, pàg. 224.

- **Mollerussa**

Tot el temple parroquial va ser destruït, quedant una part que va servir de mercat. El temple va ser profanat, com el sant Sagrament (el sagrari), els altars, les imatges i robes van ser cremades, i va desaparèixer el mobiliari litúrgic, les joies i els ornaments. El temple va ser derruït pràcticament tot, i es va haver de fer una parroquial nova, en un nou emplaçament. També es van profanar les capelles dels col·legis dels Germans de La Salle i d'un convent femení, tot cremant altars, imatges i robes.⁷⁴

Miquel Polo explica que la capella de Sant Isidori de Mollerussa va ser destruïda i cremada per milicians procedents de Cervera, i la imatge va ser destruïda.⁷⁵

- **Vila-sana**

A Vila-sana van saquejar l'església parroquial de Sant Miquel, de la qual van ser tretes totes les seves imatges al carrer i les van cremar. Després van convertir l'església en magatzem o molí, van derruir el seu campanar, i van vendre les campanes. La capella de la Casa Vella, on van destrossar a cops la imatge de la Mare de Déu de la Cabeza.⁷⁶

- **El Palau d'Anglesola**

El temple parroquial de Sant Joan Baptista va ser incendiat i no es va esfondrar, però l'interior es va degradar a causa de l'incendi, i es va desprendre un fragment de volta del presbiteri. Les parets van quedar malmeses. Els altars, imatges, mobiliari litúrgic, ornaments, orfebrenria van ser destruïts totalment. A més les capelles de Sant Roc i de Santa Llúcia van ser profanades.⁷⁷

- **Fondarella**

La parroquial i la capella de Sant Sebastià van ser profanats i cremats altars, imatges i robes. D'altres objectes de valor, els van robar. Els danys pujaven a 1.500 ptes.⁷⁸

- **Sidamon**

El temple parroquial va ser profanat, i es van cremar altars, imatges i robes. Els danys pujaven a 1.200 ptes.⁷⁹

74) YEGUAS, 1994, pàg. 59.

75) Miquel POLO, *Mollerussa de lloc petit a poble (1889-1938)*. Ajuntament de Mollerussa, 1997, pàg. 368 i 369.

76) Jaume TORRES, *Història de Vila-sana (baronia de Utxafava)*. Ajuntament de Vila-sana, 1984, pàg. 42.

77) YEGUAS, 1994, pàg.60.

78) YEGUAS, 1994, pàg.60.

79) YEGUAS, 1994, pàg. 60.

- **Miralcamp**

Els danys del temple parroquial pujaven a 3.850 ptes.⁸⁰

- **Castellnou de Seana**

Els danys de la parroquial de Sant Joan Baptista pujaven a 2.500 ptes; tots els altars van ser cremats. Els arxius de la parròquia van patir desperfectes, però no van ser destruïts completament, es van salvar els llibres sacramentals.⁸¹

BISBAT D'URGELL

- **Linyola**

A Linyola hi va anar una columna de la FAI de Bellvís, per cremar l'església parroquial. Es van cremar tots els ornaments litúrgics, i es van robar tots els vasos sagrats, amb la menció especial d'un calze d'estil plateresc. Van saquejar la casa rectoral i el col·legi de les monges. No obstant, l'arxiu parroquial va quedar intacte.⁸²

L'església parroquial de la vila va ser convertida en un magatzem, i les seves campanes van servir per a material bèl·lic.⁸³

- **Ivars d'Urgell**

Pere Segarra explica que els comunistes d'Ivars han posat la seva bandera al campanar, i al rector li han fet evacuar la rectoria, com també al rector de Vallvert.⁸⁴

El 26 de juliol de 1936, els comunistes d'Ivars deixen la parroquial amb les parets pelades, i tots els objectes que hi havia: altars, imatges, bancs, orgue, harmòniu etc. al carrer i cremats. A l'ermita de la Mare de Déu de l'Horta van fer el mateix, inclòs la imatge.⁸⁵

El 31 de juliol de 1936, treuen de la façana de la casa de cal Segarra d'Ivars, el sagrat cor.⁸⁶

- **Barbens**

L'església parroquial de Barbens, sota l'advocació de l'Assumpció de la Mare de Déu, de planta basilical irregular, durant la Guerra Civil, el seu mobiliari i les imatges de l'església van ser públicament destruïdes a la plaça major del poble, i

80) YEGUAS, 1994, pàg. 60.

81) YEGUAS, 1994, pàg. 60.

82) MESTRE, 1987, pàg. 231.

83) MESTRE, 1987, pàg. 231.

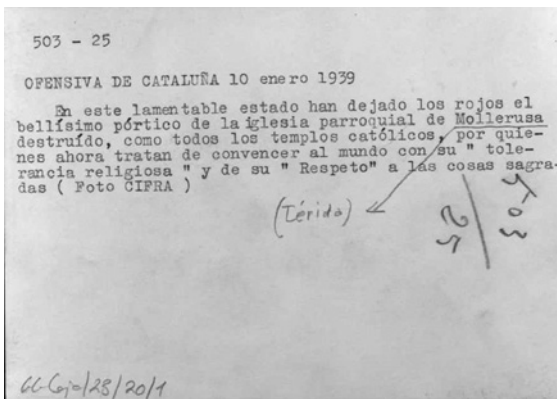
84) Empar GUILLÉN, *El manuscrit de Pere Segarra. Recull històric d'Ivars d'Urgell i diari de l'autor (1932-1938)*, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1986, pàg. 267.

85) GUILLÉN, 1986, pàg. 268.

86) GUILLÉN, 1986, pàg. 269.

Església parroquial de Mollerussa, tal com va quedar després de la destrucció de la guerra civil, feta per l'exèrcit feixista a la seva entrada al municipi, el 10 de gener de 1939 (Fotografia Biblioteca Nacional de España).

Anvers de l'anterior fotografia i relatada pels elements feixistes que van entrar a Mollerussa (Fotografia Biblioteca Nacional de España)

l'edifici va perdre el seu caràcter sagrat, ja que el van convertir en un magatzem del comitè local.⁸⁷

- **Bullidor**

L'antiga creu de terme del Bullidor, d'estil gòtic tardà, que va ser construïda el 1587, va ser malmesa durant la Guerra Civil.⁸⁸

87) Joan PLANES, *Barbens*, 2004, pàg. 72.

88) PLANES, 2004, pàg. 73.

Interior de l'antiga església de Fondarella. A observar l'altar i el retaule que van ser destruïts durant la guerra Civil. Any 1922. Autor: Josep Salvany i Blanch. (Biblioteca de Catalunya)

Vista de l'interior de l'església de Linyola any 1922. Cal destacar l'altar i el retaule destruïts durant la guerra civil. Autor Josep Salvany (Biblioteca de Catalunya)

BISBAT DE LLEIDA

- **Bell-lloc**

A Bell-lloc després del divuit de juliol de 1936, van arribar exaltats procedents de Lleida, els quals van treure de l'església totes les imatges, i van cremar-les, i a continuació van cremar la mateixa església, que va quedar totalment debolida, i el sostre es va desplomar totalment.⁸⁹

Després li va tocar el torn al convent de les Germanes: van treure tot el que hi havia a la capella, i ho van cremar tot en una gran foguera.⁹⁰

89) SERO, 1970, pàg. 119.

90) SERO, 1970, pàg. 119.